

Felician:

Jerinova zaroka.

Hudobni jeziki so se prepirali in trdili, da pri Selanovih razen vrta pravzaprav ničesar nimajo. Hiša se jim vsak hip lahko proda, kakor hitro se gospodarske razmere le še za spoznanje poslabšajo — in kaj bo z otroci? Toda vrt je bil lep, razsežen v širjavo in daljavo, kvadratne oblike. Prevladale so trate in gredice, zelenjava se je bohotila le na majhnem najsevernejše ležečem pasu. Zelena sejana trava je bila skrbno postrižena; solnce ji je dajalo barvo od temno do svetlo zelene. Drevesa, deloma sadno drevje, deloma borovci, srebrnoiglaste jelke, temnordeče bukve, so bila v najlepši rasti. Kosmata leska in tenka vrba sta se izgubljali med drugo bogatijo. Po tratah razstlanim vrtnicam je komaj poganjalo popje, zgodnje cvetje se je ravno sušilo; v gredah so veneli rjavordečkasti cveti. Poznala se ni ne pomad, ne poletje.

Skozi ozka vratica je planila mala Nelica, osemletno dekletce, najmlajši Selanov otrok. Vsa zasopla se je ustavila šele sredi vrta, poleg lično izdelane vrtno lope, obdane krog in krog z bujno vinsko trto. Solnce se je zagreblo v njene svetle lase, da so se svetili kakor zlati. Polt njenega obraza je bila črnikasta, oči črne. Živo nasprotje las in obraza so žarki le še povečali. Vitko, nekoliko naprej upognjeno telo se je zdelo, kakor da ga ni. Pasa ni bilo videti; rožnato krilo ji ni segalo niti do kolen. Drobnih nog so se tesno oprijemale črne nogavice.

Izraz njenega obličja je bil star in moder. Prvi pogled bi presenetil vsakega, da bi se mu vrinila misel na krinko. Pol življenja je že preživelo to mlado bitje, bi rekel vsakdo; njeni dnevi so naša leta. Začuditi bi ga moral ta paradokson, ta živa smrt in ta mlada starost.

„Neli, Neli!“ se oglasi nerazločen glas iz prvega nadstropja.

Nelica, ki je stala kakor zamaknjena, je posluhnila; niti odsev njenih svetlikajočih se oči ni niti za hip vzplamtel. Začula je, da se odpirajo vrata na balkonu. V tistem trenutku je planila z dvemi, tremi koraki za vrtno lopo, kjer je bila ob zaprti steni prislonjena že čisto obledela klop. Z vsem telesom se je vrgla nanjo, se oprijela z rokami naslanjala ter se ga dotaknila s čelom.

„Neli, Neli!“ se je ponovil isti glas, razločnejši sicer, a vendar votloprazen, oddaljen.

Nelica se ni ganila. Spoznala je svojo sestro Danči, streslo jo je nekaj; nehote je zadrževala sapo in se ni oglasila. Oči so ji švignile mimo fižolovega cvetja in se zazrle v beli pesek, kjer so nepremično ostale. Tako tesno in težko ji je bilo, da bi najrajša jokala. Ko je vse utihnilo, je šla k svoji gredici. Čudna želja se je polasti, da bi potrgala do zadnjega popja vse cvetje in napravila velik šopek. Zakaj? Bogve, če bi maral gospod Jerin njene rože? Saj ima v gumbnici rdeči nagelj, ki mu ga je dala Danči . . . Kdo ve, če bi maral vijole, ki jih je sama vsadila in zalivala? Če bi vedel, da je prinesla Danči nagelj iz mesta, bi jih imel morda rajši?

Ali kako se je prestrašila, ko je zagledala, da ji je nekdo potrgal najlepše cvete! Samo napol oveneli in suhi cveti so ostali. Vse pestre, svetle in temne barve so manjkale. Zagledala se je; kakor bi ji nekaj presekalo vse nade, kakor bi ji kdo obrnil list pri knjigi življenja. Gledala je stopinjo, ki se je poznala v sveži prsti . . . In takrat se je zavedla, da dehte njene vijole na mizi, za katero sedita Danči in gospod Jerin, mama, papa, stric Peter, Vanda, Milan. Spomnila se je, da je začutila ta vonj, ki je bil opojnejši kakor vseh drugih rož. Ali jih je utrgala Danči nalašč za gospoda Jerina? Ali jih je ukradla zanj zato, da bi mu jih ona ne mogla dati?

Solnce je peklo, ko se je sklanjala nad gredo, njej pa je bilo mrzlo v duši. Obrnila se je — nad njo je cvetela krasna bela vrtnica, ljubljenska papanova. Vznemirila se je in stopila korak nazaj, polagoma pa jo je premagala strast. Skoro zbodla se je, ko jo je utrgala hlastno in naglo. Na papana ni mislila mnogo, naj se zgodi, kar se hoče: saj je Danči tudi kradla . . . Nelica si je zakrila oči in se zaprla v lopo. Na mizi je ležala vrtnica in nekaj listov. —

Nebesna jasnina je pobledela in sopara je legla na zelenje, da so se kakor iskre pokazale svetle kapljice, ki so se zabliskale v prenasčenem zraku. Od solnca obsevan oblak, podoben stolpu vzpenjajočega se dima, se je z bliskovito hitrostjo vzpel iz ravnine in se drzno razlil na vse strani.

Vrata so zaškripala izzivajoče, ko sta Jerin in Danči plahih korakov in oprezno prestopila prag in bežeče izginila iz solnca v senco mogočno razšopirjenega drevesa. Na njeni roki se je zabliskal prstan, ko ga je z vabečim pogledom potegnila za seboj. Sledil je z drsajočimi koraki, ki se jim je poznalo omahovanje in obotavljanje.

Dobra ura je komaj potekla, kar sta se zaročila z veliko slovesnostjo, ki je izgledala, kakor bi bila naročena in jima je bila

obema bolj neprijetna, kakor sta pričakovala; njemu še bolj, kakor njej. Zamenjala sta prstane, poljubila sta se in poslušala nauke in napitnice strica Petra, ki je ponavljal venomer, kako je srečen, da ga je slučaj zanesel k tako lepemu prizoru. Ob črni kavi je postal intimnejši in se je začel šaliti in namigavati. Le s težavo se jima je posrečilo izgubiti se na vrt, kjer sta v prvem trenutku še zmerom čutila neprijetnost in neumnost pretekle ure. Brez besede sta si stala nasproti in se z očmi vpraševala. Med tem je ginil na njenih ustnicah bridek smehljaj in se umikal globoki resnosti.

Jerin si je grizel ustnice, objelo ga je nekaj dolgočasju podobnega. Misli so mu ušle nazaj in hipoma krenile na prihodnji dan; toda še predno so se mogle ustaviti, so izginile. Hotel jih je uloviti in se je zasačil v svoji razmišljenosti. Kakor da bi se hotel opravičiti, je zamahnil z roko.

Danči je čakala in zaman iskala ognja v njegovih očeh, ki so brezizrazno zrle in se niso zavedle ničesar. Rahli, komaj vidni gibljaji spodnje ustnice so izražali napeto pričakovanje in tem večjo užaljenost, čim pogostnejši so postajali. Prvo njeno čustvo je bilo zadovolje, da sta vendar enkrat sama, da govorita lahko, kakor čutila. Ali predno ga je mogla izraziti, ji je zastala beseda in je hromelo telo ob praznoti njegovega pogleda.

Trenotki povedo včasih več, kakor dolgo pripovedovanje; in to je bil eden tistih, ko sta oba začutila nekaj novega, kar še slutila nista. Nobeden bi ne mogel izraziti tega z besedami.

Njune oči so se vjеле in se niso več izpustile, telo se je tesno oprijelo telesa. Jerin se je dotaknil s svojimi ustni hladno njenih. Začutila je mraz; obup se je polasti, da ga je priklenila nase, dokler se ni vdal in jo poljubil strastno in goreče, kakor še nikoli. S silo se je izvila njegovemu objemu.

Tedaj sta se zasmejala oba.

Smeh je zvenel rezko v tišini in čim bolj je pojemał, tem resnejši se je slišal. In ko sta utihnila, sta slišala mučen odmev nekje za seboj, da je Danči prebledela in se je Jerin stresel.

Kako vse drugače se mu je zdelo prej! Ali je bila res samo ta svečana slovesnost vsega kriva? Jerin je prvič zdvomil nad svojo ljubeznijo in se primerno opravičil pred svojo vestjo. Toda volja je hotela drugače. Strastni poljubi so se ponavljali; kakor spanje so pokrili bdečo resnico s plaščem minljive pozabljenosti.

Čez dolgo sta se ločila, niti za roko se nista več držala. Utrujenost se jima je poznala na očeh, ki so se motno svetile v

svoji krvaveči mokroti. Zakaj vse to? so vpraševali pogledi, ki se niso upali srečati.

Prvi je spregovoril Jerin:

„Misliti bova morala začeti, kako si urediva življenje, kajne, Danči?“

Kot odgovor je sledil hvaležen pogled.

„Jaz sem že mislil na marsikaj,“ je nadaljeval, dasiravno o zakonu še nikoli ni premišljeval. „Stanovanje v prvem nadstropju, če mogoče z razgledom na vrt eno sobo, moderna oprava . . .“

V duhu si je hotel ustvariti svojo sobo, ki bi bila njegovo nemoteno svetišče in se je poskušal vmisliti v malenkosti in posameznosti. Toda daleč ni mogel; lovil se je in obmolknil. Nato je dostavil suho: „In spalnico bo treba tudi primerno olepšati . . .“ Kakor dolgočasen refren so izzvenele te besede.

Danči ga je skoro preslišala. Sama si je že davno izmislila najsmelejše načrte za svojo bodočnost in je jasno videla vse sobe po svojem okusu pred seboj: vse dovršeno in dokončano, le tuintam je bilo treba še kaj prestaviti, premakniti, popraviti. Zatopila se je v svoje misli, popravila je prt na mizi, izmenjala cvetlicam vodo in trdovratno molčala.

Takrat se je Jerin zazdel sam sebi smešen in bi se bil skoro zasmel naglas. Le z zatajevanjem je zadušil izbruh in ker ni vedel, kaj bi rekel, je tudi on obmolknil.

Iz brezciljne zamaknjenosti ga je vzdramil šele njen smeh:

„Kaj bo rekla Neli, ko opazi, da sem ji potrgala vse vijole? Kje je neki ta otrok?“

„Njene?“ je vprašal brez zanimanja.

„Da, njene! Morala sem jih . . . Prvi trenotek bo morda jokala, drugi dan otrok pozabi.“

„Njene,“ je ponovil s povdarkom in se ozrl nanjo s pogledom, v katerem je kalilo sovraštvo in zaničevanje. —

Stric Peter se je široko zakrohotal:

„Oho, grešnika! Takole pod hladno senco postajata in se ne zmenita za ves božji svet. Kako vaju bo še minilo, o še minilo, ho-ho.“

In obrnil se je k staremu Selanu, ki si je zamišljen in v skrbeh gladil svojo dolgo, napol sivo brado:

„E, kaj bi se človek zgledoval; za las vse je tako, kakor se je godilo z nami. Po mojem je vse že od začetka namenjeno; to je očetova dediščina vsakega sina in materina vsake hčere.“

Selan je pokimal in vzdihnil. Prva poroka prve hčere, vse bo vzela. Kaj bo z drugimi, kdove? Njega ne bo več na svetu. Kaj bo z Nelico, s tem otrokom, ki ni za življenje ustvarjen, ki že pri rojstvu ni podedoval prav ničesar drugega kakor golo življenje?

Ljubil je tega otroka v srcu, v dejanju mu je delal krivico, ker je bil prestrog. In strog je bil, ker se mu je zdelo potrebno — saj otrok ne bo imel ničesar in mu bo dota uboganje in red. Nagla jeza in razburjenje sta strogost samo še povečala.

Spomnil se je, da se je izmuznila iz sobe kljub izrecni ostri prepovedi in je vzkipel od srda nad neposlušnostjo. Nosnice so mu vztrepetale, ko se je ozrl okrog in s sikajočim glasom vzkliknil:

„Neli!“

In Neli je slišala, odprla lopo in se oglasila:

„Kaj je, papa?“

„Sem!“ je ostro namignil.

Ubogala je in ni trenila z očesom. Pogledal jo je divje, ona njega uporno.

„Takoј v sobo; drugo še dobiš!“ ji je ukazal.

Nelica je zardela in prebledela.

„Papa . . .“

V očetu je zadivjalo, ker ni bil vaje upor.

„Papa, tvojo vrtnico sem utrgala . . .“

„Kaj?“ Premislil je, ali je razumel prav in zakaj naj bi to storila, iz zgolj nagajivosti?

„Zakaj?“ je rekel trdo.

Nelica se je ozrla, ker je čutila stopinje za seboj. Roko v roki sta se počasi bližala Danči in gospod Jerin. Zgrozila se je in ni mislila ničesar. Ni ji prišlo na misel, da bi se pritožila, ker so ji bile potrgane rože; ni se zavedala, zakaj je utrgala papanovo najljubšo rožo — pomoči proseče se je ozirala okrog in uprla svoje velike oči naravnost v gospoda Jerina.

„Zakaj?“ je ponovil oče neusmiljeno, zamahnil in jo udaril v lice, da se je koža potemnila.

Nelica ni zajokala. Bolela jo je pričujočnost gospoda Jerina, udarec je ni skelel. Plah pogled je šinil na vse strani, Nelica je stekla v lopo in se v istem hipu vrnila. Z velikanško naglico, hlastajoče je premotrila papana, Danči in gospoda Jerina, se pripognila, vrgla vrtnico v pesek in jo poteptala z obema nogama; na to jo je urno pobrala in jo zalučila z vso silo v gospoda Jerina. Predno se je kdo domislil, je čakala kazni mirno in vdano.

Stari Selan je zbesnel in le Jerin in stric Peter sta ga zadržala, da ni planil in jo pobil na tla. Danči je bilo neprijetno, tesno pri srcu, zato se je obrnila vstran. —

Proti večeru sta se nameravala zaročenca peljati z dvovprežnim vozom skozi mesto in nekoliko v okolico. Konji so hrzali pred hišo, solnce se je nagibalo k zatonu, zrak je postajal ostrejši in hladnejši.

Nelica je bila zaprta v veliki sobi, ki se je zdela prazna in prašna. Jokala ni. Nekaj časa je ležala na golih tleh in udarjala z glavo ob zid, da so se ji razpleli in razsuli gosti lasje. Pozneje je sedla k oknu in gledala na cesto. Igrala se je s predpasnikom, iz ust so ji ušli posamezni glasovi znane šolske melodije. Dekla ji je prišla povedat, da mora prositi gospoda Jerina odpuščanja, predno se odpelje. In papa je zagrozil z najhujšimi kaznimi.

Ko je zagledala voz in konje, ji je zagomazelo po udih. Nekaj jo je gnalo, da bi stopila na okno, ga odprla in . . . Dalj se misli niso upale. Napeto je čakala, ali jo pride kdo iskat, ali zahtevajo od nje, da pride sama in prosi.

Trenotki so bili večnost; konji so že nemirno cepetali. Tedaj se je nenadoma odločila. Odprla je vrata in je videla, da so se tudi na drugi strani hodnika odprla vrata; prikazala sta se gospod Jerin in Danči. Hotela je skočiti nazaj in se vnovič premagati, a ni mogla več. Vprašujoči pogledi so že obviseli nad njo.

Zamižala je, odprla takoj trepalnice in rekla:

„Prosim, gospod Jerin, da mi odpustite nepremišljeno dejanje.“ Komaj je imela še toliko moči, da se je še slišala zadnja beseda. Ko je obmolnila, so se ji oči za hip zopet zaprle.

„Pridna bodi,“ ji je rekla Danči očitajoče.

Jerin ni vedel, kaj bi rekel. Globoko ponižanje osemletnega otroka mu je seglo v dušo, da ga je bolelo. Pomislil je in se obrnil k Danči:

„Z nama naj se pelje, ali ne?“ In k njej:

„Neli, saj te imam rad, pelji se z nama v mesto; prosi papana, gotovo ti bo dovolil . . .“

Nelica je odkimala in ni hotela. Usmiljenja ni mogla sprejeti za ljubezen.

Jerin je s težavo in bridkostjo v srcu odvrnil pogled od nje in ponudil roko svoji zaročenki. Nelica je opazovala in gledala za njima, dokler nista izginila po stopnicah. Nato se je vrgla v sobi na tla in je trdo zaspala na golih tleh. —

Zamišljeno in redkobesedno sta sedela Danči in Jerin v vozu drug poleg drugega in se z lakti rahlo dotikala.

Večerilo se je, krvava zarja je umirala na zahodu. Noč je že legala na mesto, ko sta se vračala.

Jerin je bil zatopljen v misli in se včasih preplašeno ozrl na Danči, ki je gledala topo in brezizrazno predse.

„Ali jo res ljubim?“ se je vprašal vnovič. Čudil se je, kako hitro se je vse izvršilo. Iskal je vzroke, ki so ga pritirali do zaroke in je začel spoznavati, da ni najmanjši delež njegov, da je on le prikimal temu, kar so spoznali drugi za pravo. Prepričal se je, da do zadnjega dneva ni mislil ne na zaroko, ne na zakon. Spomnil se je, da njegovi dohodki večkrat ne zaležejo niti zanj.

„In zakaj sem kljub temu zaročen?“ je pomislil. „Zato, ker me je daljno sorodstvo zaneslo v to hišo; to bi bil prvi vzrok. Drugič je bila Danči mlada, lepa. Njene opalne oči so me vabile k sebi, njena ustna so kričala po uživanju, njena vitka, sicer ne prevelika postava, njene nekako s silo zadušene oblike so mi netile strast in poželenje . . . In tisto sprehajanje po vrtu, ko sva ostala kar naenkrat sama, sedla na klop in sem jo prijel za roko. Zakaj so naju pustili sama? Saj bi izkušeni ljudje lahko vedeli in slutili, kaj se mora zgoditi, če vzkipi mlada kri . . . Takrat sem jo pritegnil nase in jo poljubil na lase . . . In ker se ni branila, sem jo objel tesneje in ji poljubljal usta, oči, čelo, lase . . .“

Globoko mu je klonila glava; v spominu so se mu ponovile besede, ki sta jih govorila tisti večer.

Ko sta se nasitila poljubovanja, se je Danči za hip odmaknila od njega in dejala:

„Kako lepo bo to, ko bova mož in žena . . .“

Kakor nož ga je presunilo. Hotel je nekaj odgovoriti, iskal besede, toda predno je izgovoril, jo je še z večjo strastjo pritegnil nase in jo divje poljubljal.

Ko je prišel prihodnji dan na obisk, je spoznal, kako je razumela Danči njegove poljube. Začudil se je in pozabil do današnjega dne; danes pa se je začudil vnovič in prikimal . . .

Voz je obstal pred hišo; naredila se je jasna poletna noč.

„Lahko noč,“ je rekla Danči. Poljubila sta se. Danči je omahovala po stopnicah in si zakrila z dlanjo oči.

„Moj Bog, kako zelo sem nesrečna,“ je vzdihnila.

V istem trenutku je Jerin pozabil na Danči in se spomnil na Nelico. Bilo mu je težko, kakor še nikoli.

